

Izgradnja knjižnične zbirke v knjižnici na Glasbeni šoli Jesenice

*Collection development in a library of Music school
Jesenice*

Nina Jamar

Oddano: 10. 8. 2019 – Sprejeto: 31. 8. 2020

1.04 Strokovni članek
1.04 Professional article
UDK 026:78(497.4)Jesenice)

Izvleček

Namen: Opisana je izgradnja knjižnične zbirke v Glasbeni šoli Jesenice ter na kakšen način in s kakšnimi poudarki naj bi se izgradnja te knjižnične zbirke nadaljevala.

Metodologija/pristop: Izgradnjo knjižnične zbirke opisujemo glede na dejavnosti, ki sestavljajo načrtovan in sistematičen proces razvijanja obstoječih fondov knjižnice.

Rezultati: Nabava gradiva mora biti usklajena s številom učencev, ki obiskujejo pouk pri posameznem instrumentu. Obrat knjižnične zbirke naj bi se čim bolj približal vrednosti ena.

Omejitve raziskave: Podatki o tem, kaj se je dogajalo s knjižničnim gradivom in knjižnično zbirko pred letom 2003 niso znani in zato ne vemo, na kakšen način je bilo knjižnično gradivo pridobljeno, prav tako ni znana niti vrednost posamezne enote knjižničnega gradiva, ki je bilo v knjižnično zbirko vključeno pred letom 2003.

Izvirnost/uporabnost raziskave: Teoretična izhodišča smo primerjali z dejanskim stanjem v knjižnici Glasbene šole Jesenice. Na ta način smo ugotovili, kaj bi pri izgradnji knjižnične zbirke na Glasbeni šoli Jesenice lahko še spremenili in izboljšali, da bi še povečali njeno relevantnost in da bi še bolj ustrezala potrebam in željam učiteljev in učencev Glasbene šole Jesenice.

Ključne besede: izgradnja knjižnične zbirke, šolske knjižnice, glasbene knjižnice

Abstract

Purpose: The construction of a library collection at the Music School Jesenice is being described with some emphasis how the library collection should develop in future.

Methodology/approach: The library collection was presented according to the activities that form a planned and systematic process of its development.

Results: The acquisition of the material must be in accordance with the number of pupils that attend classes at each individual instrument. The goal is that the turn of the material at Music School Jesenice should achieve value 1.

Research limitations: We do not know how the library collection at Music School Jesenice developed before 2003. The data how the material was obtained nor about the value for individual unit of library material included in the library collection before 2003 are not known.

Originality/practical implications: The researched helped to understand the theoretical starting points related to the construction of library collections. The theoretical background was compared to the actual situation at Music School Jesenice library. The data will be used for future changes and improvements to increase the relevance of Music School Jesenice library collection and to meet the needs of teachers and students of Music School Jesenice.

Keywords: collection development, school libraries, music libraries

1 Uvod

Namen prispevka je opisati, kako je potekala izgradnja knjižnične zbirke v Glasbeni šoli Jesenice od leta 2003 dalje ter na kakšen način in s kakšnimi poudarki naj bi se izgradnja te knjižnične zbirke nadaljevala. Večinoma je gradivo pred letom 2003 hranjeno na podstrešju Glasbene šole Jesenice ter v omarah posameznih učilnic. Gradivo ni bilo urejeno in popisano, bilo pa je ožigosano z lastniškim žigom. Leta 2003 smo začeli z računalniško obdelavo knjižničnega gradiva v sistemu Šolska knjižnica (kasneje WinKnj), leta 2009 pa smo se vključili v sistem COBISS. Torej smo vse gradivo najprej vnesli v program Šolska knjižnica, šest let kasneje pa v sistem COBISS. Vnosa v sistem COBISS smo se lotili na novo, brez konverzije.

Glasbena šola Jesenice se je medtem leta 2007 preselila v nove prostore, v Karsarno na Stari Savi, ki je del muzejskega kompleksa na Stari Savi. Takrat je knjižnica dobila tudi svoje prve samostojne prostore. Najtežje je bilo vizijo knjižnične zbirke uskladiti z že obstoječim gradivom v Glasbeni šoli Jesenice. Do leta 2003 se namreč ni nihče načrtno ukvarjal z nabavo gradiva, ampak so gradivo nabavljali glede na potrebe in želje posameznih učiteljev. Do danes smo v sistem COBISS vnesli 87 % knjižnične zbirke (vneseno še ni gradivo Ženskega

pevskega zbora Milko Škoberne ter nekaj glasbenih CD-jev). S tem smo dobili dober pregled nad knjižnično zbirko, kar je predpogoj za razmislek, kako jo razvijati naprej.

Do konca leta 2018 so se glede na Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu (2015) vse šolske knjižnice, ki pri svojem delu še niso uporabljale programske opreme COBISS, morale v roku treh let vključiti v sistem COBISS. Na Glasbeni šoli Jesenice smo se v sistem COBISS vključili že leta 2009. Glede na knjižnično gradivo, ki ga imamo, in glede na to, da je bilo potrebno kreirati veliko novih zapisov, vnos poteka počasi, tudi zato, ker so knjižničarji v knjižnicah glasbenih šol zaposleni večinoma za 0,10 ali 0,20 delovnega časa. Knjižnice na glasbenih šolah uradno spadajo v kategorijo šolskih knjižnic, če pa pogledamo knjižnične zbirke in način gradnje le-teh, pa bi sodile tudi med specialne knjižnice. Specialne knjižnice, glede na Zakon o knjižničarstvu (2001) v okviru javne službe, gradijo specializirane knjižnične in podatkovne zbirke. Specializirane knjižnične zbirke s področja glasbe pa se gradijo tudi v knjižnicah na glasbenih šolah.

2 Izgradnja knjižnične zbirke

Pri pregledu teoretičnih izhodišč in literature na temo izgradnje knjižničnih zbirk smo uporabili večinoma dela slovenskih avtorjev. Naš namen je namreč proučiti teoretični in praktični del s področja glasbenega knjižničarstva na slovenskem območju.

2.1 Pregled teoretičnih izhodišč

Izgradnja knjižničnih zbirk je, kot navaja Kodrič-Dačić (2007), temeljna naloga knjižnic, saj so ustrezne zbirke predpogoj za uresničevanje njihovega poslanstva. Delovni postopki, povezani s pridobivanjem gradiva in upravljanjem knjižničnih zbirk, so: izbor gradiva, preverjanje bibliografskih podatkov, preverjanje gradiva v fondu, koordinacija nakupa knjižničnega gradiva, izbor dobavitelja, naročanje knjižničnega gradiva, spremljanje realizacije naročil, reklamacije naročenega gradiva, evidenca dotoka, usmerjanje gradiva, inventarizacija in določanje signatur, izločanje in odpis knjižničnega gradiva, skrb za kompletnost in relevantnost zbirke. Rampih (2010, str. 16) pod terminom izgradnja knjižnične zbirke razume načrtovan proces pridobivanja in izločanja knjižničnega gradiva, katerega cilj je učinkovita in kakovostna knjižnična zbirka, ki nastaja v daljšem časovnem obdobju, v skladu s potrebami vseh prebivalcev

okolja, ki mu knjižnica služi. Medtem ko Kodrič-Dačić (2007, str. 92–93) v svoji definiciji bolj poudarja dejavnosti, ki potekajo v sklopu izgradnje knjižnične zbirke, Rampih (2010, str. 16) poudari tudi, da morajo biti postopki, ki potekajo v sklopu izgradnje knjižnične zbirke, usklajeni s potrebami prebivalcev okolja, ki mu knjižnica služi.

Kodrič-Dačić (2007, str. 92–93) navaja, da gre pri izgradnji knjižničnih zbirk za načrtovan in sistematičen proces razvijanja obstoječih fondov knjižnice. Sestavljajo ga dejavnosti, povezane z izborom in nabavo gradiva, inventarizacijo, tehničnim opremljanjem gradiva ter izločanjem in odpisom gradiva. Glede na našete dejavnosti smo izvedli pregled teoretičnih izhodišč in nato teorijo povezali s prakso knjižnice v Glasbeni šoli Jesenice. Najprej je treba poznati teorijo, da jo lahko zatem udejanjamo v praksi.

Glede na to, da 85 % knjižnične zbirke Glasbene šole Jesenice predstavljajo glasbeni tiski, je prav da povemo, kaj glasbeni tisk pravzaprav je. *Glasbeni tisk* je, glede na definicijo v Bibliotekarskem terminološkem slovarju (2009, str. 103), tiskana ali kako drugače razmnožena publikacija z notnimi zapisi glasbenih del. Sinonim predstavlja izraz *tiskana muzikalija*. Po definiciji v ISBD(PM): mednarodni standardni bibliografski opis glasbenih tiskov (1998, str. 2), je glasbeni tisk glasbena publikacija v čitljivi obliki, razmnožena s tiskarskimi postopki, s fotokopiranjem, s posebnimi načini razmnoževanja itd. H glasbenim tiskom sodijo izvedbi namenjene muzikalije, šole, etude, vaje in faksimilirane izdaje rokopisnih muzikalij. Nič ne bi bilo narobe tudi, če bi uporabljali izraz *muzikalije* ali *notno gradivo*, le da ta dva izraza, ki sta sinonima, glede na definicijo v Bibliotekarskem terminološkem slovarju (2009, str. 189), zajemata tudi pisana ali rokopisna glasbena dela v notnem zapisu. Za enotno uporabo izraza glasbeni tiski smo se odločili glede na to, da v knjižnici Glasbene šole Jesenice rokopisnega notnega gradiva, razen nekaj enot, nimamo in glede na to, da se pri katalogizaciji v sistemu COBISS uporablja splošna oznaka gradiva *glasbeni tisk* in da uporabljamo pri opisu ISBD(PM) (1998). Omeniti velja še, da nam je pri katalogizaciji glasbenih tiskov v veliko pomoč priročnik Identifikacija in bibliografski opis glasbenih virov: priročnik za knjižnice glasbenih šol v sistemu COBISS (Bagarič, 2017).

2.1.1 Izbor in nabava gradiva

Izgradnja knjižnične zbirke se začne z izborom gradiva. Kriterije za izbor gradiva za knjižnično zbirko knjižničar določi v skladu z nabavno politiko. S tem izrazom, kot navaja Kodrič-Dačić (2007, str. 93), označujemo skupek načelnih izhodišč in konkretnih navodil o tem, po kakšnih vsebinskih in formalnih kriterijih

knjižnica dopolnjuje svoj fond ter na kakšen način ta cilj dosega. Knjižnični delavec, ki se ukvarja z izborom in pridobivanjem gradiva za knjižnico, mora dobro poznati nabavno politiko knjižnice, knjižnično zbirko, postopke obdelave gradiva, imeti pa mora tudi natančne podatke o sredstvih, ki jih knjižnica prejema kot namenska sredstva za nabavo gradiva. Bibliotekarski terminološki slovar (2009, str. 189) o nabavni politiki govori kot o sistematičnem dolgoročnem načrtu, smernicah za nabavo knjižničnega gradiva in oblikovanje knjižnične zbirke v skladu s cilji in poslanstvom knjižnice ter potrebami uporabnikov.

Sešek (2009) navaja razloge, zakaj vsaka knjižnica potrebuje pisni dokument o nabavni politiki. Meni, da nabavna politika določa obseg, stopnjo intenzivnosti zbiranja in cilje, ki jih knjižnica želi izpolniti pri razvoju zbirk, hkrati pa omogoča vzdrževanje njenih obstoječih dobrih strani. Jasno napisana nabavna politika knjižničarju omogoča, da se za vsako publikacijo na podlagi zapisanih kriterijev in postopkov nabave odloči, ali sodi v knjižnico ali ne. Pred financerji in/ali uporabniki lahko vedno zagovarja svoje odločitve. Dokument o nabavni politiki vključuje tudi jasno zapisana pravila o sprejemanju darov. Z javno objavljenimi postopki in pravili sprejemanja darov se knjižnica izogne težavam, ki lahko nastopijo, če darovalec od nje zahteva sprejem gradiva, ki glede na kriterije nabavne politike ne sodi v knjižnično zbirko.

Izboru gradiva sledi nabava gradiva. Nabava (angl. *acquisition*, nem. *Erwerbung*), glede na Kodrič-Dačić (2007, str. 93), označuje dejavnosti, ki se vežejo na že izbrano gradivo (ugotavljanje, ali knjižnica gradivo že ima, preverjanje bibliografskih podatkov, izvedba naročila, prejem gradiva in ustrezni postopki ob prejemu gradiva, usmerjanje gradiva v obdelavo). Rampih (2010, str. 16) pravi, da nabava gradiva zajema aktivnosti, s katerimi označujemo pridobivanje knjižničnega gradiva (nakup, zamena, dar, obvezni izvod), izbor, naročanje in prevzem knjižničnega gradiva. V Osnovah knjižničarstva (1987) je zapisano, da je nakup v vsaki knjižnici pglavitni vir za pridobivanje gradiva, saj je edini, iz katerega priteka samo želeno gradivo. Zato lahko knjižnica le z nakupom smotrno oblikuje in dopolnjuje knjižnično zalogo po lastnih zamislih in potrebah, seveda v okviru svojih finančnih zmožnosti. Zamena je tista oblika pridobivanja knjižničnega gradiva, pri kateri knjižnica zamenjuje svoj »mrtvi fond« (nepotrebne dvojnice, gradivo, ki se malo ali sploh ne izposoja itd.) s publikacijami drugih knjižnic. Z darovi knjižnica pridobi gradivo, ki ga v svojem načrtu publikacij sicer ni predvidela, vendar lahko na ta način pridobi (dragocene) primerke, ki bi bili drugače nedosegljivi, saj niso (več) na tržišču ali imajo previsoko ceno. Obvezni izvod prejemajo samo knjižnice, ki jih določa Zakon o obveznem izvodu publikacij (2006).

2.1.2 Inventarizacija

Ko gradivo nabavimo, se začne postopek inventarizacije. Pri tem govorimo predvsem o inventarni številki in signaturi, ki ju dodelimo gradivu, za katerega se odločimo, da bo del naše knjižnične zbirke. Poličnik-Čermelj (2010, str. 23–24) definira inventarno številko kot zaporedno številko, ki jo dobi vsaka publikacija, ki jo prejmemo v knjižnico. Številko vpišemo v inventarno knjigo ter prepisemo v/na publikacijo. Je enkratna in nezamenljiva številka, ki identificira publikacijo in šteje fizične enote knjižničnega gradiva. Inventarno številko dobi pri monografskih publikacijah knjigoveška enota ali fizična enota knjižničnega gradiva (če je delo v več zvezkih, štejemo vsak zvezek posebej), pri serijskih publikacijah letnik, ne glede na morebitno drugačno vezavo, ter pri neknjižnem gradivu praviloma vsak samostojno uporabljiv fizični kos (gramofonska plošča, zvočna ali videokaseta, kolut ali kasetna filma, diafilm, vsebinsko povezana serija diapozitivov, mikrofilm, disketa, CD in tako dalje). Glasbene zapise in govorne zapise na vinilnih ploščah, kompaktnih diskih, magnetnih trakovih in podobno, inventariziramo po fizičnih enotah, tudi če so del kompleta, ki predstavlja samostojno uporabljivo celoto.

Signaturo Poličnik-Čermelj (2010, str. 27) definira kot oznako, ki pove, kje določena publikacija v knjižnici stoji. Pri prostem pristopu je signatura sestavljena iz vsebinske oznake (npr. UDK). Znotraj vsebinske oznake je abecedno urejena po avtorjih in/ali naslovih (K 159.9 MUSEK, J. Osebnost). V sistemu COBISS se signatura izpiše v strukturirani obliki: LK\u159.9\MUSEK, J.\5Osebnost (lokacija knjižnica, psihologija, priimek avtorja in začetnica imena ter prve besede iz naslova).

Poličnik-Čermelj in Velkavrh (2019, str. 30) opisujeta tudi retrospektivni vnos zaloge v sistem COBISS, pri čemer signaturo in inventarno številko prepisemo z gradiva. Sicer pa pri vnosu zaloge upoštevamo naslednje:

- Pri datumu inventarizacije (996o) pazimo, da ne vpišemo tekočega datuma, sicer bi gradivo šteli v prirast. Lahko prepisemo datum iz gradiva, če je ta naveden.
- Stopnjo dostopnosti (996/p) omejimo pri tistih publikacijah, ki jih iz kakršnih koli razlogov ne želimo izposojati na dom.
- Inventarne opombe (996r) vpišemo pri tistem gradivu, ki se po izgledu razlikuje od drugega, na primer zaradi podpisa avtorja, poškodb.
- Dodamo podatek o načinu nabave (996v): nakup, zamena, dar, obvezni izvod. Če ne poznamo načina nabave, uporabimo kodo stari fond.
- Status (996q) spremenimo gradivu, ki ga pošljemo v vezavo ali gradivu, ki je izgubljeno ali založeno ali poškodovano ali odpisano. Ob spremembi statusa dopišemo tekoči datum statusa (996t).

Poličnik-Čermelj in Velkavrh (2019) opisujeta tudi postopek inventarizacije na novo pridobljenih glasbenih tiskov in zvočnih posnetkov. Oboje je prisotno v knjižničnih zbirkah v glasbenih šolah.

2.1.3 Tehnično opremljanje gradiva

Inventarizaciji sledi tehnično opremljanje gradiva. V/na gradivo zapišemo oznake, ki so nujne za identifikacijo gradiva, pri čemer pazimo, da ne poškodujemo gradiva, ki ga opremljamo. Poličnik-Čermelj (2010, str. 23) navaja, da med oznake, ki jih zapišemo v/na gradivo štejemo inventarno številko, signaturo, lastniški žig, kontrolni žig in druge, v okviru knjižnice dogovorjene oznake. Nadalje Poličnik-Čermelj (2010, str. 29) navaja, naj oznake lastništva nanašamo s kvalitetnimi žigi, ki imajo vsebino ostro vrezano v gumo, plastiko ali kovino. Za zmanjšanje možnosti zlivanja (mazanja) črnila je priporočljivo, da je vsebina na žigu sestavljena iz tankih črt. Podoba naj bo čim manjša, vendar dovolj velika, da omogoča prepoznavnost.

Razvid vseh žigov naj bi bil predpisan z internim aktom knjižnice. Z okroglim žigom označimo lastništvo gradiva. Žig vsebuje uradni naziv knjižnice in ima premer do 2 cm. Žigosamo vsak samostojni kos gradiva. Za dokazovanje lastništva lahko uporabimo kontrolni žig v knjigah ali brošurah, ki ga odtisnemo na dogovorjeno stran. Ta žig uporabljajo knjižnice, ki gradivo pogosto izposojajo na dom.

Poličnik-Čermelj (2010, str. 38–39) navaja še, da se za označevanje publikacij, namenjenih izposoji, uporabljajo nalepke s signaturami in črtnimi kodami. Včasih nalepke uporabimo tudi za pisanje inventarnih števil, žigosanje in pisanje signatur na publikacije, ki imajo temne podlage. Primerne so samolepilne nalepke, ki jih uporabljamo na zunanosti knjižnih vezav in so iz obstojnega belega poliestra ali polipropilena, lepilo pa iz obstojnega akrilnega polimera ali kopolimera. Nalepke morajo namreč imeti tako močno lepilo, da jih ni mogoče odstraniti s knjige na enostaven način. Za opremljanje listov z besedili (priloge, letaki, glasbeni tiski) Poličnik-Čermelj (2010, str. 99) priporoča oznake lastništva z okroglim žigom (črnilo Noris 218, črne barve, blazinica), zapis inventarne številke pod lastniški žig (svinčnik B) ter zapis signature in kodirane inventarne številke na tiskani nalepki (na zadnji strani mape/škatle, desni kot zgoraj ali žepek pri knjižnih prilogah).

2.1.4 Izločanje in odpis knjižničnega gradiva

V Navodilu za izločanje in odpis knjižničnega gradiva (2012) je zapisano, da je izločeno gradivo tisto, ki je začasno umaknjeno iz redne uporabe. Odpisano gradivo je tisto gradivo, ki je trajno odstranjeno iz knjižnične zbirke. Odpisano gradivo se označi z žigom »odpisano« čez lastniški žig in datumom odpisa. Merila za izločanje knjižničnega gradiva lahko, glede na Priročnik za izločanje in odpis knjižničnega gradiva (2001, str. 13–15) razdelimo na fizična, vsebinska in merila, ki temeljijo na uporabnosti.

- Glede na fizična merila lahko iz zbirke izločimo poškodovano knjižnično gradivo, knjižnično gradivo s slabim tiskom, krhko knjižnično gradivo, odvečno število izvodov knjižničnega gradiva, nepopolno in izgubljeno knjižnično gradivo, knjižnično gradivo na neustreznem mediju, knjižnično gradivo z neustreznim jezikom, knjižnično gradivo z neustrezno pisavo.
- Glede na vsebinska merila lahko iz knjižnične zbirke izločimo knjižnično gradivo z neustrezno vsebino, knjižnično gradivo, ki vsebuje neustrezne informacije, odvečno gradivo, ki ni zanimivo za lokalno skupnost, zastarelo knjižnično gradivo.
- Glede na merila, ki temeljijo na uporabnosti, pa iz knjižnične zbirke lahko izločimo gradivo glede na slabo frekvenco izposoje knjižničnega gradiva, uporabnost nosilca zapisa, usklajevanje knjižnic pri izločanju.

V Priročniku za izločanje in odpis knjižničnega gradiva (2001, str. 15–16) so navedena tudi merila za izločanje, ki so specifična za posamezno vrsto knjižničnega gradiva. V primeru periodičnih publikacij lahko izločimo tiste, ki nimajo kazala, ki so prenehale izhajati in nimajo skupnega kazala, katere letnice so presegle dogovorjeni čas hranjenja. V primeru filmskih trakov lahko izločimo tiste filmske trakove, ki imajo praske, so zasukani, zmečkani ali strgani ter tiste, na katerih je zapis zbrisan, presnet ali poškodovan. Med zvočnimi kasetami lahko izločimo tiste z zasukanim, zmečkanim in/ali strganim trakom, izbranim ali poškodovanim zapisom ter zvočne kasete, ki so polite ali zvite zaradi vročine. Za videokasete pa velja, da lahko izločimo tiste, ki so poškodovane, obrabljene ali imajo zmečkan in/ali strgan trak ali imajo zbrisan ali presnet zapis, so polite, počene ali zvite od vročine. Prav tako lahko iz knjižnične zbirke izločimo diskete s praskami ali zarezi in razbite, razpokane, popraskane in skrivljene cedrome, računalniško programsko opremo z ohlapnim diskom, ki več ne deluje ter obledela, popraskane, skrivljene ali kako drugače poškodovane umetniške reprodukcije.

2.2 Pregled literature

Glasbene knjižnice ter zbirke v Sloveniji in svetu je v svojem diplomskem delu (Curhalek, 2002) ter tudi v članku v reviji *Knjižnica* (Curhalek, 2003) predstavila mag. Tanja Tavzelj (rojena Curhalek), zaposlena kot referentka za film in glasbo v Mestni knjižnici Ljubljana. V omenjenem članku najprej opiše razvoj glasbenih knjižnic in zbirk v Sloveniji. V nadaljevanju pa se posveti trem največjim slovenskim knjižnicam oziroma zbirkam, ki so namenjene zbiranju izključno glasbenega gradiva: Glasbeni zbirki Narodne in univerzitetne knjižnice (v nadaljevanju NUK) ter visokošolskima knjižnicama Univerze v Ljubljani: Osrednji humanistični knjižnici Filozofske fakultete, Oddelku za muzikologijo in Akademiji za glasbo. Predstavi zgodovinski razvoj vseh treh knjižnic oziroma zbirk ter opiše knjižnično gradivo, ki je del njihovih knjižničnih zbirk. Predvsem je pomembno omeniti, da Glasbena zbirka NUK skrbi za ohranjanje vse domače glasbene dejavnosti. Posebna skrb zbirke je namenjena sloveniki, zlasti pridobivanju zapuščin slovenskih skladateljev, arhivov glasbenih društev in glasbenih revij, dopolnjevanju najstarejših in starejših tiskov ter zbiranju slovenike iz tujine. Uporabniki vseh treh največjih slovenskih knjižničnih zbirk s področja glasbe so predvsem študentje, muzikologi, skladatelji, interpreti in druge osebe, ki se profesionalno ukvarjajo z glasbo, pa tudi ljubitelji glasbe.

V nadaljevanju članka (Curhalek, 2003) so predstavljena strokovna združenja glasbenih knjižnic (IAML, MLA) in drugih ustanov. Poudarjeno je, da je za dobro in organizirano delovanje glasbenih knjižnic potrebno združevanje le-teh oziroma sodelovanje med njimi, tako znotraj neke dežele kot v povezavi s tujimi združenji te vrste. Na koncu članka so naštet tudi projekti, ki zaznamujejo razvoj glasbenega knjižničarstva. Njihov cilj je predvsem globalizacija gradiva glasbenih knjižnic oziroma ustvarjanje velike, med seboj povezane in online dostopne podatkovne baze.

Knjižne zbirke v glasbenih šolah so namenjene predvsem učiteljem in učencem na glasbenih šolah. Upamo pa, da je vključevanje gradiva, ki sestavlja knjižnične zbirke v glasbenih šolah, v sistem COBISS velik korak k temu, da se bodo knjižnične zbirke glasbenih šol med seboj povezovala in postale bolj prepoznavne ter da bodo uporabniki prepoznali bogastvo teh knjižničnih zbirk.

3 Izgradnja knjižnične zbirke v Glasbeni šoli Jesenice

Namen članka je opisati, kako je v preteklosti potekala izgradnja knjižnične zbirke v Glasbeni šoli Jesenice. Na podlagi tega si bomo zastavili načrte za nadaljnji razvoj knjižnične zbirke v Glasbeni šoli Jesenice v prihodnosti.

Izgradnjo knjižnične zbirke smo predstavili glede na dejavnosti Kodrič-Dačić (2007, str. 92–93), ki sestavljajo načrtovan in sistematičen proces razvijanja obstoječega fonda knjižnice. Kot je bilo že omenjeno, so te dejavnosti povezane z izborom in nabavo gradiva, inventarizacijo, tehničnim opremljanjem gradiva ter izločanjem in odpisom gradiva.

Omejitev raziskave je predstavljalo dejstvo, da niso znani podatki o tem, kaj se je dogajalo s knjižničnim gradivom in knjižnično zbirko pred letom 2003 in da ne vemo, ne kako, ne na kakšen način in ne po kakšni ceni je bilo knjižnično gradivo pred letom 2003 pridobljeno.

4 Rezultati

4.1 Knjižnična zbirka v Glasbeni šoli Jesenice v preteklosti

Gradivo, predvsem glasbene tiske, Glasbena šola Jesenice pridobiva in hrani od 1. septembra 1947 dalje, ko je bila ustanovljena z odlokom Ministrstva za prosveto in kulturo Ljudske republike Slovenije. Glede na specifičnost gradiva, glasbeni tiski ne zastarijo, zato smo leta 2003 v program Šolska knjižnica začeli vpisovati vse, kar smo našli na šoli. Gradivo smo našli v učilnicah posameznih učiteljev, nekaj pa je bilo odloženega kar na tla na podstrešju.

V stavbi na Kejžarjevi ulici na Jesenicah gradivo ni imelo svojega prostora, ampak sta knjižnico predstavljali miza in omara v učilnici za violino. Vpisano gradivo se je po inventarnih številkah shranjevalo na podstrešju stavbe. Pogoji za hranjenje gradiva so bili zelo neustrezni. Temperatura in vlaga še zdaleč nista bili primerni za hranjenje gradiva. Leta 2007 se je Glasbena šola Jesenice preselila v nove prostore in sicer v Kasarno na Stari Savi.

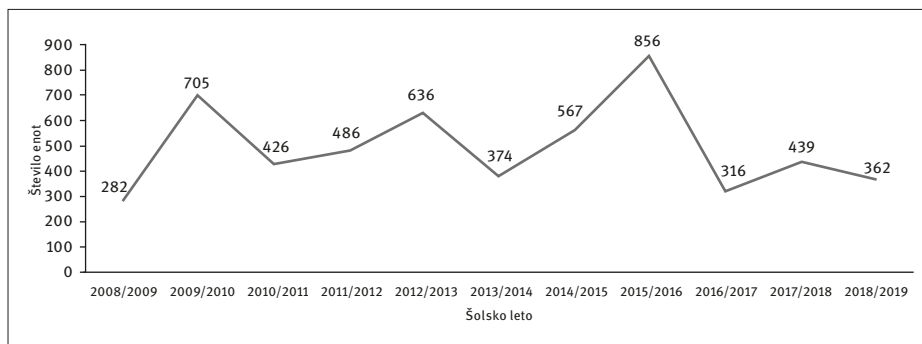
4.2 Knjižnična zbirka v Glasbeni šoli Jesenice danes

V Kasarni na Stari Savi je knjižnica dobila ustrezne prostore. Gradivo smo postavili po inventarnih številkah, leta 2009 pa smo začeli z vnosom gradiva v

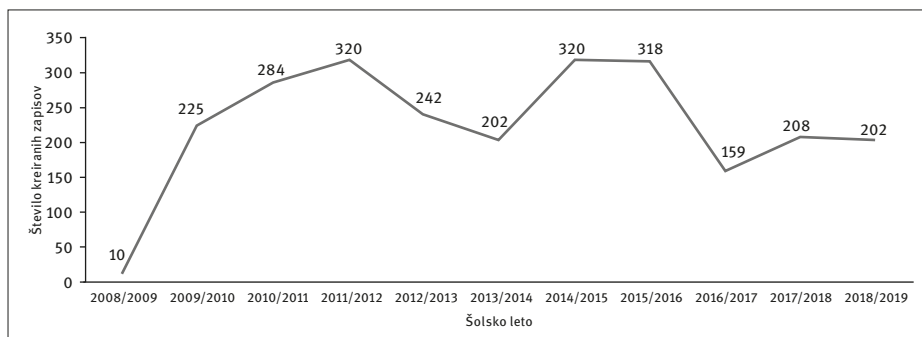
sistem COBISS. Koliko enot je bilo v posameznih šolskih letih vneseno v sistem COBISS, koliko novih zapisov v sistemu COBISS je bilo narejenih v posameznih šolskih letih ter kakšno je razmerje med novimi in prevzetimi zapisi v sistemu COBISS, prikazujejo Slike 1–3. Do leta 2009 smo že vse gradivo vpisali v program Šolska knjižnica oziroma WinKnj (posodobljeno verzijo programa Šolska knjižnica) in dobili prvi pregled nad knjižnično zbirko. Ker je bilo kar nekaj gradiva poškodovanega, smo, preden smo gradivo vnesli v sistem COBISS, v šolskih letih 2012/2013 in 2013/2014 s pomočjo učiteljev, ki poučujejo v Glasbeni šoli Jesenice in v dogovoru z vodstvom šole, izvedli odpis gradiva, kar obravnavamo v nadaljevanju prispevka.

Najpomembnejše gradivo v zbirki Glasbene šole Jesenice predstavlja gradivo, ki se nanaša na dogodke v Glasbeni šoli Jesenice ter na glasbeno zgodovino, vezano na Jesenice. Gradivo dogodkov, ki so se odvijali v Glasbeni šoli Jesenice, predstavljajo video in fotografski posnetki nastopov, koncertov v dvorani Lorenz Glasbene šole Jesenice. Bratje Lorenz iz slovitega Tria Lorenz imajo namreč korenine na Jesenicah. DVD-je, na katerih so posnetki nastopov in koncertov, si učenci in učitelji pogosto izposojajo z namenom, da kritično ocenijo in analizirajo svoj nastop ali nastop drugega učenca.

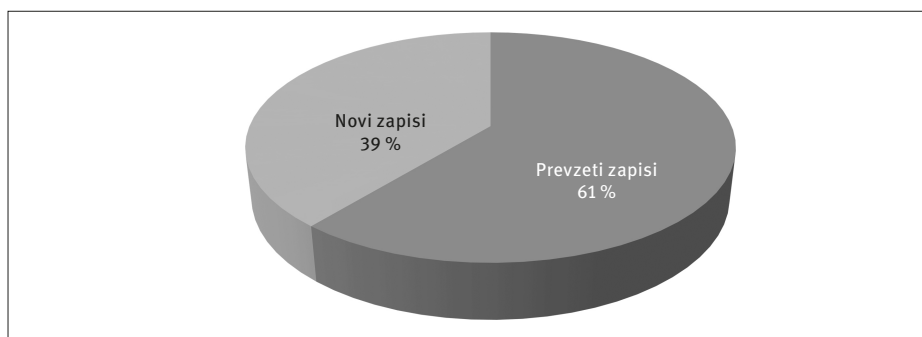
Zelo veseli smo tudi darov priznanih glasbenikov, ki imajo korenine na Jesenicah. Dr. Breda Oblak je glasbeni šoli poklonila nekaj svojih učbenikov za nauk o glasbi, operna pevka Rina Oblak nekaj glasbenih tiskov za solopевce ter operni pevec Jaka Jeraša zgoščenke z njegovimi posnetki. Omeniti pa velja še glasbene rokopise dveh znanih glasbenikov, ki imata korenine na Jesenicah, Janka Pribošiča ter Domna Jeraše. Glasbena šola Jesenice je izdala tudi glasbene tiske z njunimi skladbami oziroma priredbami skladb. Omeniti velja tudi arhiv gradiva Ženskega pevskega zbora Milko Škoberne, ki se je po spletu naključij znašel v knjižnici Glasbene šole Jesenice.

Slika 1: Vnos enot v sistem COBISS po šolskih letih

Slika 2: Kreiranje zapisov v sistemu COBISS po šolskih letih

Slika 3: Razmerje med kreiranjem novih zapisov in prevzemanjem zapisov v sistemu COBISS

Preglednica 1 prikazuje pregled velikosti knjižnične zbirke glede na vrsto gradiva, Preglednica 2 vrednost knjižnične zbirke na Glasbeni šoli Jesenice, Preglednica 3 pa pregled knjižnične zbirke glede na način pridobivanja gradiva.

Preglednica 1: Velikost knjižnične zbirke glede na vrsto gradiva

Gradivo	Naslovi	Enote	Enote %
Monografske publikacije	452	545	10,00
Glasbeni tiski	3414	4652	85,00
Neknjižno gradivo	230	261	4,75
Serijske publikacije	4	14	0,25
Skupaj	4100	5472	100,00

Iz Preglednice 1 je razvidno, da kar 85 % enot gradiva knjižnične zbirke predstavljajo glasbeni tiski.

Preglednica 2: Vrednost knjižnične zbirke

Program	EUR	%
WINKNJ	1189,00	3,20
COBISS	35.980,56	96,80
Skupaj	37.169,56	100,00

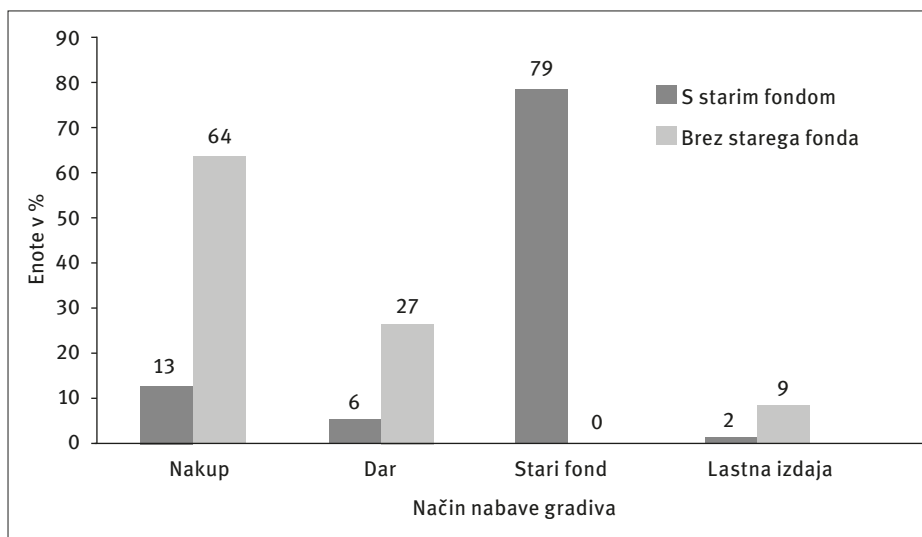
Iz Preglednice 2 je razvidno, da vrednost knjižnične zbirke, ki je vnesena v sistem COBISS, znaša 37.169,56 EUR. Vseh enot vnesenih v sistem COBISS je okoli 5.400. Povprečna vrednost enote gradiva je okoli 7 EUR. To je posplošena ocena vrednosti, ker smo se, ko smo začeli vpisovati v sistem COBISS, odločili, da bomo tako imenovanemu staremu fondu določili vrednost 1 EUR. Težko namreč določimo vrednost gradiva za recimo trideset let nazaj. Bolj realno povprečno vrednost enote bi lahko določili glede na vrednost kupljenega gradiva. Vrednost 709 enot knjižničnega gradiva, ki so bile kupljene med leti 2009 in 2019 znaša 16.287,12 EUR. Pomeni, da je bila povprečna vrednost kupljenega gradiva 22,97 EUR oziroma če zaokrožimo 23 EUR. Cene so se gibale od 4,75 do 296 EUR za posamezno enoto gradiva.

Preglednica 3: Knjižnična zbirka glede na način pridobivanja gradiva

Način pridobivanja gradiva	S starim fondom		Brez starega fonda	
	Število enot	%	Število enot	%
Nakup	709	13	709	64
Dar	302	6	302	27
Stari fond	4319	79	0	0
Lastna izdaja	97	2	97	9
Skupaj	5427	100	1108	100

Preglednica 3 prikazuje knjižnično zbirko v knjižnici na Glasbeni šoli Jesenice glede na način pridobivanja gradiva. Vendar v primeru knjižnične zbirke Glasbene šole Jesenice odstotek nakupa gradiva ne odraža dejanskega stanja. Malo manj kot 80 % gradiva, ki sestavlja knjižnično zbirko na Glasbeni šoli Jesenice, je bilo na šoli že pred letom 2003. Če odštejemo stari fond, nam ostane 1.108 enot gradiva, ki so bile pridobljene med leti 2003 in 2019. V tem primeru nakup predstavlja 64 %, dar 27 % ter lastne izdaje 9 % gradiva. Razliko prikazuje tudi Slika 4.

Ob načinih pridobivanja gradiva naj omenimo še, da je leta 2007 knjižnica v Glasbeni šoli Jesenice prejela v dar gradivo Ženskega pevskega zbora Milko Škoberne Jesenice. Gradivo je bilo vneseno v program WinKnj in obsega 523 enot.

Slika 4: Knjižnična zbirka glede na način pridobivanja gradiva

To gradivo še čaka na vnos v sistem COBISS in ker gre za posebno gradivo, se bo pred začetkom vnosa v sistem COBISS potrebno o načinu vnosa dogovoriti z odgovornimi v NUK-u in na IZUM-u. Bomo pa to zbirko obdržali v obliki, kot smo jo prejeli, torej kot samostojno celoto. Nekaj gradiva sta nam poklonili tudi dr. Breda Oblak (glasbena pedagoginja) ter Rina Oblak (operna pevkja), obe z Jesenic. Kar precej je tudi lastnih izdaj. Na Glasbeni šoli Jesenice se namreč vsi večji nastopi ter drugi dogodki snemajo in posnetki, za katere večinoma poskrbi Video Studio Bled, so na razpolago učencem in učiteljem, da si jih lahko izposodijo in ogledajo.

4.2.1 Izbor in nabava gradiva

Izbor gradiva v knjižnici Glasbene šole Jesenice poteka v sodelovanju med knjižničarko in učitelji posameznih inštrumentov. Aktivni predvsem glede na učne načrte in propozicije za posamezna tekmovanja naredijo predlog za nakup gradiva, ki ga odobri vodstvo šole. Predloge za nakup glasbenih tiskov ali drugega gradiva, povezanega z glasbo, prejema od založnikov tudi vodstvo šole. Odločitev za nakup sprejme vodstvo šole po posvetu s knjižničarko. Knjižnična zbirka knjižnice na Glasbeni šoli Jesenice podpira učni proces. To je glavni kriterij, po katerem se opravi izbor gradiva za uvrstitev v knjižnično zbirko. V prvi vrsti je namenjena učencem in učiteljem Glasbene šole Jesenice, zelo malo je zunanjih uporabnikov. Med zunanjimi uporabniki najdemo ljudi, ki se poklicno ukvarjajo z glasbo, zaposlene v vrtcih in šolah ter ljubitelje glasbe.

Za način pridobivanja gradiva uporabljamo dve oznaki, ki se nam zdita pomembni zaradi razlikovanja med različnimi načini pridobivanja gradiva, a ne sodita med klasične načine pridobivanja gradiva. Oznako »stari fond« uporabljamo v primerih, ko ne vemo, na kakšen način je bila publikacija pridobljena. Iz pripovedovanj ljudi, ki so v preteklosti delovali na Glasbeni šoli Jesenice, je moč razbrati, da so včasih učitelji precej glasbenih tiskov kupili tudi sami in jih potem uporabljali pri pouku z učenci. Nikoli pa teh glasbenih tiskov potem niso vzeli s seboj.

Seveda je za Glasbeno šolo Jesenice zelo pomemben tudi podatek, koliko njenih »lastnih izdaj« (kar je druga oznaka za pridobivanje gradiva, ki sicer ne sodi med klasične načine) je na razpolago v knjižnici Glasbene šole Jesenice. Gre namreč za domoznansko gradivo, ki ohranja spomin na dogajanje v Glasbeni šoli Jesenice. Njegova vrednost bo skozi leta le še naraščala.

Z nakupi smo v letu 2018 pridobili 55 % glasbenih tiskov pri založbi Hartman, ostalo pa pri drugih založbah (Ars Magna, Aurora, Debora, Didakta, Društvo slovenskih skladateljev, Filozofska fakulteta, Pivec, Slovenski šolski muzej, Roman Kolar, Bogataj). Od januarja 2009 do aprila 2019 je bilo z nakupi pridobljenih 709 enot gradiva. Kako je potekal nakup gradiva po šolskih letih, je razvidno iz Preglednice 4, kako je potekal nakup gradiva glede na UDK skupine pa iz Preglednice 5.

Preglednica 4: Pregled nakupa gradiva po letih

Leto	Število enot	Vrednost nakupa
2009	74	1364,43
2010	57	1622,67
2011	43	899,89
2012	90	2789,13
2013	77	1905,82
2014	137	2481,29
2015	48	1225,24
2016	57	1114,8
2017	46	1220,5
2018	63	1318,43
2019	17	344,92
Skupaj	709	16.287,12

Preglednica 5: Pregled nakupa gradiva glede na skupine UDK

UDK	Število enot	%
780.8:780.614.332 – violina	91	12,83
780.8:780.643.1 – klarinet	76	10,72
780.8:780.641/.642 – flavta	69	9,73
780.8:780.634 – tolkala	63	8,89
780.8:780.614.131 – kitara	42	5,92
780.8:780.616.433 – klavir	38	5,36
785:780.647.2 – harmonikarski orkestri	37	5,22
78 – glasba	35	4,94
780.8:780.647.2 – harmonika	30	4,23
785.1 – orkestri	27	3,81
78(075) – glasba (učbeniki)	23	3,24
780.8:780.614.333 – viola	21	2,96
780.8:780.614.334 – violončelo	16	2,26
78.071:929 – življenjepisi glasbenikov	15	2,12
780.8:780.615 – citre	14	1,97
782.9:792.82 – balet	12	1,69
78(035) – glasba (priročniki)	11	1,55
780.8:780.613 – harfa	11	1,55
780.8:780.646.1 – trobenta	10	1,41
780.8:780.644.2 – fagot	9	1,27
780.8:780.644.1 – oboa, angleški rog	7	0,99
780.8:780.646.3 – rog	6	0,85
784 – vokalna glasba	6	0,85
785.7 – komorna glasba	6	0,85
780.8:780.646.4 – tuba	5	0,71
780.8:780.643.2 – saksofon	4	0,56
780.8:780.646.2 – pozavna	4	0,56
0 – splošno	2	0,28
3 – družbene vede	2	0,28
37.018.54:78 – glasbene šole	2	0,28
78.087.68 – zborovska glasba	2	0,28
780.8:780.614.335 – druga godala, kontrabas	2	0,28
785:780.614.3 – godalni orkestri	2	0,28
929 – življenjepisi	2	0,28
1 – filozofija	1	0,14
37 – izobraževanje	1	0,14
7 – umetnost. glasba. šport	1	0,14
780.8:780.649 – orgle	1	0,14
782 – opera	1	0,14
81 – jezikoslovje. jeziki	1	0,14
82 – književnost	1	0,14
Skupaj	709	100,00

Iz Preglednice 5 je razvidno, da je bilo največ gradiva kupljenega za pouk violine, klarineta, flavte, tolkal, kitare, klavirja ter za harmonikarski orkester, kar se v celoti ne ujema s številom učencev, ki obiskujejo individualni pouk pri posameznem inštrumentu. Preglednica 6 prikazuje število učencev in učiteljev na Glasbeni šoli Jesenice po posameznih šolskih letih. Razlika med odstotkom nakupljenih enot in odstotkom učencev, ki obiskujejo pouk posameznega inštrumenta pa je razvidna iz Preglednice 7.

Preglednica 6: Število učencev in učiteljev

Šolsko leto	Število učencev	Število učiteljev
2003/2004	413	26
2004/2005	427	28
2005/2006	423	27
2006/2007	428	32
2007/2008	427	34
2008/2009	388	33
2009/2010	428	36
2010/2011	396	39
2018/2019	381	34
Povprečje	412	32

Preglednica 7: Razlika med odstotkom nakupljenih enot in odstotkov učencev, ki obiskujejo pouk posameznega inštrumenta

UDK	Nakup (%)	Število učencev (%)	Razlika
780.8:780.616.433 – klavir	5,36	19,20	-13,84
780.8:780.614.332 – violina	12,83	13,62	-0,79
780.8:780.641/.642 – flavta	9,73	13,62	-3,89
780.8:780.614.131 – kitara	5,92	12,70	-6,78
780.8:780.647.2 – harmonika	4,23 (5,22)	11,45	-7,22 (-2,00)
780.8:780.634 – tolkala	8,89	5,57	3,32
780.8:780.643.1 – klarinet	10,72	4,64	6,08
780.8:780.614.334 – violončelo	2,26	3,10	-0,84
780.8:780.646.1 – trobenta	1,41	3,10	-1,69
780.8:780.643.2 – saksofon	0,56	2,17	-1,61
780.8:780.613 – harfa	1,55	1,55	0,00
780.8:780.615 – citre	1,97	1,55	0,42
780.8:780.614.335 – kontrabas	0,28	0,93	-0,65
780.8:780.644.1 – oboa	0,99	0,93	0,06
780.8:780.644.2 – fagot	1,27	0,93	0,34
780.8:780.646.3 – rog	0,85	0,93	-0,08
780.8:780.649 – orgle	0,14	0,93	-0,79
780.8:780.614.333 – viola	2,96	0,30	2,66
780.8:780.646.4 – tuba	0,71	0,30	0,41
780.8:780.646.2 – pozavna	0,56	0,00	0,56

Iz Preglednice 7 je razvidno, da je največji primanjkljaj pri nakupu gradiva za klavir, največji presežek pa pri nakupu gradiva za klarinet. Primanjkljaj je očiten tudi pri nakupu gradiva za harmoniko in kitaro. Pri harmoniki je treba poudariti, da je v oklepaju naveden tudi odstotek nakupa gradiva za harmonikarski orkester. Če pri harmoniki upoštevamo zraven tudi ta podatek, primanjkljaj ni tako velik. Treba se bo potruditi, da bi bilo več nakupa glasbenih tiskov za pouk klavirja in kitare. Predhodno je treba ugotoviti, če učni načrti za te inštrumente ne zahtevajo toliko novega gradiva in se pri poučevanju uporablja isto, klasično gradivo. Učitelji imajo sicer vedno možnost, da izrazijo željo za nakup novega gradiva. Vprašanje pa je, zakaj je nekateri učitelji ne izkoristijo.

Ker smo opazili, da nakup gradiva ni popolnoma usklajen s številom učencev, ki obiskujejo individualni pouk pri posameznem inštrumentu, nas je zanimalo tudi, kako je s tem na ravni celotne knjižnične zbirke. Kako je celotna knjižnična zbirka usklajena s številom učencev, ki obiskujejo individualni pouk pri posameznem inštrumentu, je prikazano v Preglednici 8.

Preglednica 8: Primerjava med številom učencev in številom naslovov gradiva za individualni pouk

Individualni pouk	Učenci (U)	% (U)	Naslovi (N)	% (N)	Razlika % (N-U)	Nakup % (NG)	Razlika % (NG-U)
Citre	5	1,55	14	0,49	-1,06	2,73	+1,18
Čembalo	0	0,00	5	0,18	+0,18	0,00	+0,00
Fagot	3	0,93	50	1,76	+0,83	1,76	+0,83
Flavta	44	13,62	457	16,09	+2,47	12,92	-0,70
Harfa	5	1,55	14	0,49	-1,06	2,15	+0,60
Harmonika	37	11,45	345	12,15	+1,1	13,11	+1,60
Kitara	41	12,70	213	7,50	-5,20	1,76	-10,94
Klarinet	15	4,64	174	6,13	+1,49	11,94	+7,30
Klavir	62	19,20	469	16,51	-2,69	7,05	-12,15
Kontrabas	3	0,93	4	0,14	-0,79	0,39	-0,54
Oboa	3	0,93	19	0,67	-0,26	1,37	+0,44
Orgle	3	0,93	1	0,04	-0,89	0,00	-0,93
Petje	8	2,48	104	3,66	+1,18	1,76	-0,72
Pozavna	0	0,00	36	1,27	+1,27	0,87	+0,87
Rog	3	0,93	43	1,51	+0,58	1,17	+0,24
Saksofon	7	2,17	135	4,75	+2,58	0,78	-1,39
Tolkala	18	5,57	89	3,13	-2,44	12,33	+6,76
Trobenta	10	3,10	188	6,62	+3,52	1,76	-1,34
Tuba	1	0,30	24	0,85	+0,55	0,98	+0,68
Viola	1	0,30	45	1,58	+1,28	4,11	+3,81
Violina	44	13,62	298	10,49	-3,13	18,00	+4,38
Violončelo	10	3,10	98	3,45	+0,35	3,13	+0,03
Skupaj	323	100,00	2840	100,00		100,00	

Iz Preglednice 8 je razvidno, katerim inštrumentom, glede na število učencev, glasbenih tiskov najbolj primanjkuje. Tudi pri celotni knjižnični zbirki se je primanjkljaj pokazal pri glasbenih tiskih, namenjenih klavirju in kitari. Zbirka glasbenih tiskov, namenjenih klarinetu, pa je večja, kot bi lahko bila, glede na število učencev, ki obiskujejo individualni pouk klarineta. Še posebej bi se bilo treba potruditi, da bi pridobili več literature za pouk baleta, ki se izvaja v okviru programa ples. V program ples je vključenih 58 učencev. Skupaj s 323 učenci individualnega pouka inštrumentov to pomeni, da je na šoli skupaj 381 učencev. V knjižnici pa je samo 20 enot gradiva, namenjenega baletu. To predstavlja 0,52 % vsega gradiva, učencev, ki obiskujejo program ples oziroma pouk baleta pa je 15 %. Predhodno je treba ugotoviti, kakšne so potrebe po knjižničnem gradivu za pouk baleta in kakšno knjižnično gradivo bi za pouk baleta prišlo v poštev.

V Preglednicah 7 in 8 smo do ugotovitev prišli tako, da smo izračunali, kolikšen odstotek učencev obiskuje pouk pri posameznem inštrumentu ter kakšen je odstotek nakupa gradiva oziroma gradiva, namenjenega posameznemu inštrumentu. Razlika med tema dvema odstotkoma naj bi bila čim manjša. Kako smo do ugotovitev oziroma izračunov prišli, je razvidno tudi iz prve vrstice tabele, kjer smo navedli pojme in računske operacije.

Ker v knjižnici Glasbene šole Jesenice gradivo večinoma pridobivamo z nakupom in darovi, naj napišemo še nekaj o slednjih. Glasbena šola Jesenice ima dokument o darovanju gradiva v zbirko knjižnice. V dokumentu je zapisano, kako naj poteka komunikacija med Glasbeno šolo Jesenice in darovalcem, določeno je, kdo krije stroške pošiljanja darov, kako je z lastništvom gradiva ter dostopom do darovanega gradiva, kakšne so možnosti reproduciranja darovanega gradiva ter kaj mora biti upoštevano pri katalogizaciji, shranjevanju in izločanju darovanega gradiva. Dokument vsebuje tudi obrazec za sprejem darov v zbirko knjižnice v Glasbeni šoli Jesenice, ki ga darovalec izpolni, preden gradivo podari Glasbeni šoli Jesenice. Vprašalnik pomaga knjižničarju, da se lažje odloči, ali bo darovano gradivo sprejel v celoti, sploh ne ali deloma, kar je odvisno tudi od fizičnega stanja gradiva.

Ob koncu poglavja o izboru in nabavi gradiva bomo nekaj besed namenili še prirastu gradiva v knjižnici v Glasbeni šoli Jesenice glede na Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003). Cilj izbora in nabave gradiva naj bi bil, da bi bila številka prirasta čim bolj usklajena s pravilnikom. Prirast gradiva glede na Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe letih je prikazan v Preglednici 9. V tem primeru so upoštevani vsi načini pridobivanja gradiva, ne samo nakup. V Pravilniku o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003) je zapisano, da naj bi šolska knjižnica knjižnično zbirko dopolnjevala z najmanj 1 knjigo na učenca, 5

knjigami na strokovnega delavca šole in posodabljala z vsaj 1 naslovom serijskih publikacij letno. V Glasbeni šoli Jesenice imamo naročenih šest enakih serijskih publikacij in jih ne posodabljam o z vsaj 1 naslovom serijskih publikacij letno.

Glede na to, da je bilo na Glasbeni šoli Jesenice v zadnjih devetih letih v povprečju 412 učencev in 32 učiteljev, kot je razvidno iz Preglednice 6, to pomeni da bi letni prirast knjižničnega gradiva (brez serijskih publikacij) moral v povprečju znašati 572 enot. Kot je razvidno iz Preglednice 9, je nakup gradiva v knjižnici na Glasbeni šoli Jesenice v zadnjih dvanajstih letih v približno 20 % ustrezal priporočenemu prirastu gradiva. Morda se zdi priporočen prirast v Pravilniku o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003) vseeno malo previsok, posebej če upoštevamo, da je bila v letu 2019 povprečna cena nakupljenega gradiva 23 EUR, kar pomeni, da bi ob nabavi 572 enot to za Glasbeno šolo Jesenice pomenilo strošek v vrednosti 13.156,00 EUR, kar je približno 8,5-krat toliko, kot se za nakup gradiva odšteje trenutno. V šolskem letu 2018/2019 je Glasbena šola Jesenice za nakup knjižničnega gradiva namenila 1521,58 EUR. Ali bi glasbene šole zmogle toliko višji znesek za nakup knjižničnega gradiva? Težko verjetno.

Preglednica 9: Prirast gradiva glede na Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe

Šolsko leto	Prirast gradiva (enote)	Prirast glede na pravilnik	% ustrejanja
2003/2004	179	572	31,29
2004/2005	241	572	42,13
2005/2006	156	572	27,27
2006/2007	99	572	17,31
2007/2008	96	572	16,78
2008/2009	97	572	16,96
2009/2010	102	572	17,83
2011/2012	36	572	6,29
2012/2013	103	572	18,01
2014/2015	133	572	23,25
2015/2016	92	572	16,08
2017/2018	63	572	11,01
Povprečje	116	572	20,35

4.2.2 Inventarizacija gradiva

V knjižnici Glasbene šole Jesenice imamo en števec inventarnih števil, kar pomeni, da vse inventarne številke tečejo od številke 1 naprej. Inventarna številka predstavlja tekočo zaporedno številko enote. Števec se je v času pisanja tega

prispevka ustavil pri številki 5472. Preden se je knjižnica na Glasbeni šoli Jesenice leta 2007 preselila v nove prostore v Kasarno na Stari Savi, smo imeli knjižnično gradivo po inventarnih številkah razporejeno v škatlah na podstrešju in ni bilo prosto dostopno. Ko smo začeli z vnašanjem gradiva v sistem COBISS in je knjižnica dobila svoje prostore v novi stavbi, smo gradivo začeli postavljati po UDK, vse gradivo pa je od takrat naprej v prostem pristopu.

Postavitev po UDK sistemu je sicer močno prilagojena gradivu, ki se nahaja v knjižnici glasbene šole in obsega večinoma publikacije, povezane z glasbo. Zato je podrobneje razdeljeno le področje glasbe. V skupini 0 imamo posebej postavljeno literaturo s področja bibliotekarstva (02), v skupini 1 s področja psihologije (159.9), v skupini 3 s področja izobraževanja, glasbenih šol ter etnologije (37, 377.3.78, 39). Skupino 8 imamo razdeljeno na 81 (jezikoslovje) in 82 (književnost), skupino 9 na domoznansko literaturo (908), življenjepise (92) ter zgodovino (93/94). Postavitev po UDK odraža tista področja, ki jih knjižnica na Glasbeni šoli Jesenice pokriva.

Natančno in zelo podrobno je razdeljena UDK skupina 78. Naj omenimo, da razdelitev po inštrumentih, kot so zasnovani tudi vrstilci v UDK skupini 78, zelo ustreza tudi iskalnim potrebam uporabnikov. Največkrat se namreč vprašanje, ko uporabnik pride v knjižnico glasi: »Kje pa imate kaj za flavto?« Flavta je v tem primeru uporabljena kot primer, lahko bi uporabili katerega koli izmed inštrumentov.

V Preglednici 10 je predstavljeno, kako smo v knjižnici Glasbene šole Jesenice s pomočjo internih oznak v sistemu COBISS razdelili različne vrste gradiva. Interna oznaka je del signature, ki nam sporoča, kje v knjižnici se nahaja posamezna enota gradiva.

Preglednica 10: *Interne oznake v sistemu COBISS*

Interna oznaka	Razlaga interne oznake	Pojasnitev internih oznak
ng	neknjižno gradivo	glasbene zgoščenke, video dvd-ji (balet)
dz	Glasbena šola Jesenice	lastne izdaje
sp	serijske publikacije	serijske publikacije
pz	pevski zbor Milko Škoberne	dar pevskega zbora
gs	ostalo gradivo	monografske publikacije, glasbeni tiski

Omenimo še popis zaloge že inventariziranega gradiva oziroma retrospektivni vnos zaloge v sistem COBISS, glede na to, kar je treba upoštevati po navodilih Poličnik-Čermelj in Velkavrh (2019, str. 30). V knjižnici na Glasbeni šoli Jesenice se nam zdi še posebej pomembno poudariti:

- da je datum inventarizacije pri tovrstnem gradivu pri nas 01.01.2000 (po priporočilu IZUM-a) in ne tekoči datum, da se to gradivo ne bi štelo k prirastu;
- da pri načinu nabave za tovrstno gradivo uporabljamo kodo »stari fond«, saj načina nabave ne poznamo.

Hkrati tudi datum inventarizacije 01.01.2000 opozarja na to, da gre za »stari fond«. Priporočila v povezavi z retrospektivnim vnosom zaloge so za knjižnico na Glasbeni šoli Jesenice velikega pomena, saj je iz Preglednice 3 razvidno, da gradivo z načinom nabave »stari fond« predstavlja 79 % knjižnične zbirke na Glasbeni šoli Jesenice.

Poličnik-Čermelj in Velkavrh (2019, str. 30) tudi navajata, da pri retrospektivnem vnosu zaloge inventarno številko prepisemo z gradiva, če je kaj nejasnega pa podatke preverimo v inventarni knjigi. Tega v knjižnici na Glasbeni šoli Jesenice nismo storili, ampak smo tako pri vnosu zaloge v program Šolska knjižnica (kasneje WinKnj) kot tudi pri vnosu gradiva v sistem COBISS začeli od inventarne številke 1 naprej, ne glede na prejšnje inventarne številke. Ko smo začeli z vnosom v program Šolska knjižnica, ni bilo inventarne knjige, ki bi lahko služila kot pomoč. Med vnosom v sistem COBISS je bil načrtovan večji odpis gradiva in se nam je zato zdelo bolj primerno, da zalogo uredimo še enkrat od začetka.

4.2.3 Tehnično opremljanje gradiva

Po tehtnem premisleku smo se odločili, da bomo gradivo opremili z nalepko, v notranjost dali podolgovat žig knjižnice v Glasbeni šoli Jesenice, znotraj katerega je prostor za inventarno številko. Inventarno številko v ta prostor vpišemo s svinčnikom. Ko smo gradivo vpisovali v sistem Šolska knjižnica (kasneje WinKnj), smo nalepke lepili na sprednjo stran publikacije v zgornji levi kot. Poličnik-Čermelj (2010, str. 99) sicer priporoča, da se nalepke nameščajo na zadnjo stran, v desni kot zgoraj ali na žepek pri knjižnih prilogah. Mi smo se na začetku odločili za zgornji levi kot na sprednji strani publikacije, ker so učitelji Glasbene šole Jesenice menili, da bodo nalepko hitreje opazili na sprednji strani gradiva. Nalepka pa bo zanje opozorilo, da je gradivo del knjižnične zbirke v Glasbeni šoli Jesenice in ga je potrebno tudi vrniti nazaj v knjižnico.

Ko smo gradivo začeli vpisovati v sistem COBISS, smo nalepke začeli lepiti na zadnjo stran v zgornji desni kot publikacije. To pa zato, ker so nalepke na naslovni strani že bile in nismo želeli prevelike bližine dveh nalepk, ker to potem predstavlja težavo pri izposoji gradiva s pomočjo čitalca. Še posebej pa smo premišljevali, kako bi označevali parte v glasbenih tiskih, ki predstavljajo veliko večino knjižničnega gradiva v Glasbeni šoli Jesenice. Zaradi izposoje gradiva

s pomočjo čitalca smo se odločili, da bomo tudi na parte nalepili nalepke, ne označujemo pa jih z žigom. Tudi na nalepki je namreč napisano, kateri knjižnici pripada gradivo in na njej je seveda tudi inventarna številka.

Lastniški žig, ki ga imamo v knjižnici Glasbene šole Jesenice, je podolgovate in ne okrogle oblike, kot naj bi bil glede na predlagano v teoriji. Za to smo se odločili iz dveh razlogov. Prvi je ta, da izposoja v knjižnici Glasbene šole Jesenice ni prav velika in zato ne uporabljamo kontrolnega žiga. V žig smo zato želeli vključiti tudi inventarno številko, v primeru, da se z nalepko zgodi kaj nepredvidenega. Drugi razlog pa je ta, da smo žig naredili po vzoru žiga, ki so ga v preteklosti za označevanje publikacij v Glasbeni šoli Jesenice že uporabljali. S tem smo želeli nadaljevati tradicijo. V Preglednici 11 smo povzeli, kako poteka tehnično opremljanje gradiva v knjižnici v Glasbeni šoli Jesenice.

Preglednica 11: Tehnično opremljanje gradiva

Oznake	Pripomočki	Prostor za oznake
Oznake lastništva	žig	naslovna stran zgoraj, levi kot
Inventarna številka	svinčnik B	v črto na lastniškem žigu
Signaturna in kodirna inventarna številka	tiskana nalepka	zadnja stran zgoraj, desni kot

4.2.4 Izločanje in odpis gradiva

Preglednica 12: Odpis knjižničnega gradiva

Šolsko leto	Število odpisanih enot
2007/2008	74
2008/2009	71
2009/2010	71
2010/2011	15
2011/2012	24
2012/2013	626
2013/2014	1913
2014/2015	8
2015/2016	6
2016/2017	4
2017/2018	1
Skupaj	2813

Pri odpisu in izločanju gradiva v knjižnici v Glasbeni šoli velja omeniti predvsem merila za izločanje in odpis gradiva. Izloča in odpisuje se poškodovano, umazano, obrabljeno in gradivo v slabem stanju, nepopolno gradivo, odvečni izvodi, zastarelo gradivo, starejše izdaje, ki jih je mogoče nadomestiti z novejšimi ter

pogrešano gradivo, neizterjano gradivo in inventurni primanjkljaj. Izloča se tudi neizposojano gradivo, vendar mora te primere odpisna komisija presojati še po dodatnih merilih: pomen gradiva v knjižnici, ugled avtorja oziroma dela, interes lokalne skupnosti, zastopanost vsebine v drugih delih, kakovost in cena izdaje. Med merila za izločanje in odpis gradiva pa bomo uvrstili še enega, ki je naveden tudi v Priročniku za izločanje in odpis knjižničnega gradiva (2001, str. 14), in sicer za knjižnično gradivo na neustreznem mediju.

Kot je navedeno v Poličnik-Čermelj in Velkavrh (2019, str. 154) je tudi v knjižnici Glasbene šole Jesenice vnos gradiva v sistem COBISS pomenil priložnost za temeljito čiščenje zbirke. Iz Preglednice 12 je razvidno, da je bil v šolskih letih 2012/2013 in 2013/2014, v sodelovanju z učitelji posameznih inštrumentov in v dogovoru z vodstvom šole, izveden večji odpis gradiva. V teh dveh šolskih letih je bilo odpisanih 2539 enot gradiva, kar predstavlja kar 45 odstotkov trenutne zaloge knjižničnega gradiva v Glasbeni šoli Jesenice. Tako velik odpis gradiva je bil izveden, ker je bilo knjižnično gradivo zelo poškodovano ali nepopolno. Veliko je bilo tudi glasbenih tiskov, ki so bili vezani skupaj glede na potrebe posameznega učitelja. Gradivo v taki obliki sicer ni bilo izdano. Nekaj pa je bilo tudi takih glasbenih tiskov, ki niso bili primerni za igranje na nižji stopnji glasbene šole. Res je tudi, da odpis gradiva pred tem nikoli ni bil izveden in se je knjižnično gradivo odpisovalo prvič po sedeminšestdesetih letih.

Po odpisu gradiva nas je zanimalo, kakšen je bil obrat gradiva pred in po tem. Obrat gradiva je razmerje med številom izposojenih knjig in celotno knjižnično zbirko (Rupnik, 2002, str. 155).

Preglednica 13: *Obrat gradiva*

Šolsko leto	Število izposojenih enot	Število vseh enot	Obrat gradiva
2011/2012	1325	5472	0,24
2012/2013	831	5472	0,15
2013/2014	2283	5472	0,42
2014/2015	2082	5472	0,38
2015/2016	2387	5472	0,44
2016/2017	3295	5472	0,60
2017/2018	2406	5472	0,44

Preden se posvetimo razlagi podatkov v Preglednici 13, ki prikazuje obrat gradiva v knjižnici v Glasbeni šoli Jesenice, naj pojasnimo, da je bila v šolskem letu 2012/2013 knjižničarka od marca 2013 do junija 2013 na daljšem bolniškem dopustu, kar se seveda odraža tudi na precej nižjem številu izposojenega gradiva. Pri obratu gradiva se pozna tudi, da knjižnična zbirka do leta 2003 ni bila grajena načrtno.

Vrednost obrata gradiva se je med šolskimi leti 2011/2012 in 2017/2018 za še enkrat povečala. Ta podatek nas zelo veseli. Za to verjetno obstajata dva vzroka. Od leta 2003 je nabava gradiva potekala veliko bolj načrtno kot pred tem. Knjižnična zbirka je bila z večjim odpisom gradiva tudi prečiščena. Glede na podatke smo res odpisali gradivo, ki se ni izposojalo. Povprečje obrata gradiva v zadnjih sedmih šolskih letih je bilo 0,38. Smo pa preverili tudi obrat gradiva, ki je bilo nakupljeno v šolskem letu 2017/2018 in znaša 0,83. Kar pomeni, da je obrat novega nakupljenega gradiva skoraj enkrat večji kot obrat vsega ostalega gradiva v knjižnični zbirki.

Res pa je tudi, da si na primer gradivo za klarinet izposoja samo eden izmed vseh učiteljev v Glasbeni šoli Jesenice. Klarinet namreč v Glasbeni šoli Jesenice uči samo en učitelj. Mislimo, da je, glede na specifično gradivo, ki ga imamo v knjižnici Glasbene šole Jesenice, težko verjeti, da bi obrat gradiva presegel vrednost 1, ker imamo za kar nekaj inštrumentov le enega učitelja. Poleg tega pa tudi učitelji, ki poučujejo isti inštrument, pri svojem delu ne uporabljajo istih glasbenih tiskov. Naš cilj torej je, da bi pri gradivu, ki ga kupimo, dosegli obrat 1, kar pomeni, da bi kupljeno gradivo vsaj enkrat nekdo uporabil pri svojem delu.

5 Zaključki

Nabava gradiva naj bi bila bolj usklajena s številom učencev, ki obiskujejo pouk pri posameznem inštrumentu. Pri izboru dobavitelja gradiva ni prav veliko izbire, saj je v Sloveniji založba Hartman še vedno tista, ki v glavnem knjižnicam v glasbenih šolah dobavlja glasbene tiske. Poskušali smo tudi z nekaterimi drugimi založbami, pa so bile naše izkušnje z njimi zelo slabe. Predvsem je šlo za slabo odzivnost. Za nas pa sta hitra odzivnost in posledično hitra dobava ključnega pomena.

Inventarizacija in določanje signatur potekata v sistemu COBISS in zato potekata v skladu s tistim, kar smo skupaj z IZUM-om določili v Zapisniku o zalogi v knjižnici Glasbene šole Jesenice. Kar pa se tiče relevantnosti knjižnične zbirke, je naš cilj, da bi pri obratu nakupljenega gradiva dosegli vrednost ena, kar bi pomenilo, da bi bila vsaka enota nakupljenega gradiva vsaj komu v korist in ne bi samo obležala na policah knjižnice.

Zbirko knjižničnega gradiva bi po tem, ko bo dokončno urejena, radi dopolnili tudi z darovi in sicer s čim več zborniki, ki jih glasbene šole izdajajo ob svojih obletnicah, ker bi tako tudi v Glasbeni šoli Jesenice nastajal izbor gradiva, ki bi prikazoval razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem. Prav tako bi z darovi radi

dopolnili tudi izbor učbenikov za nauk o glasbi. S tako obogatitvijo bi lahko prikazali razvoj učbenikov, ki so se uporabljali pri pouku nauka o glasbi na Slovenskem. Pri nakupu bi želeli, da bi obrat gradiva dosegel vrednost ena, z darovi pa bi zbirko knjižničnega gradiva obogatili še na drug način.

Tako, kot je v svoji raziskavi ugotovila že Curhalek (2003), tudi mi ugotavljamo, da glasbeno knjižničarstvo v Sloveniji ni dovolj razvito, predvsem pa je javnosti premalo poznano. Curhalek (2003) omenja tudi, da so v tujini v strokovni literaturi te vrste knjižnic dobro opisane in analizirane, same knjižnice so dobro organizirane in razširjene, povezujejo pa se tudi v strokovna združenja. Ob tem dodajamo, da je ta raziskava namenjena predvsem temu, da se glasbeno šolstvo bolje predstavi domači strokovni javnosti. Res je, da nam ob vnašanju gradiva v sistem COBISS in štiri ali osemurnem tedenskem delovnem času knjižničarjev na glasbenih šolah, za pisanje prispevkov zmanjkuje časa. Smo pa velik korak k povezovanju in medsebojnemu strokovnemu druženju naredili novembra leta 2009, ko smo se knjižničarji slovenskih glasbenih šol prvič srečali na študijski skupini v okviru Zavoda republike Slovenije za šolstvo. Srečujemo se enkrat letno. Veseli bomo vsakega nadaljnega koraka, ki bo narejen v smeri strokovne prepoznavnosti, povezovanja in izobraževanja na področju glasbenega knjižničarstva.

Zahvala

Da smo z izgradnjo knjižnične zbirke v Glasbeni šoli Jesenice sploh lahko začeli, ima zasluge predvsem ravnateljica Glasbene šole Jesenice, mag. Martina Valant. S tem ko sta se v pomoč pri vključevanju šolskih knjižnic v sistem COBISS vključila NUK-ov Center za razvoj knjižničarstva (CeZaR), pod vodstvom dr. Eve Kodrič-Dačić, in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, v imenu katerega je bila za šolske knjižnice odgovorna dr. Vesna Čopič, se je spremenilo marsikaj. Dočakali smo strokovno pomoč pri vključevanju v sistem COBISS, centralno katalogizacijo gradiva šolskih knjižnic (predvsem gospod Miha Mali) in izdajo priročnika dr. Alenke Bagarič z naslovom *Identifikacija in bibliografski opis glasbenih virov: priročnik za knjižnice glasbenih šol v sistemu COBISS*.

Še posebej pa je potrebno poudariti, da smo bili tudi predstavniki knjižničarjev iz glasbenih šol, kljub temu da nas je malo, povabljeni k pripravi strokovnih podlag za pripravo *Pravilnika o pogojih za delovanje šolskih knjižnic* ter pripravi strokovnih podlag za pripravo *Strategije razvoja šolskih knjižnic*. Da pa se je knjižničarje na glasbenih šolah lahko sploh slišalo pa se moramo zahvaliti dr. Dimitriju Beuermannu, ki nam je omogočil, da se lahko enkrat letno srečujemo

na srečanjih študijske skupine knjižničarjev v glasbenih šolah v okviru Zavoda za šolstvo Republike Slovenije. Veliko posluha za nas pa ima tudi svetovalka za knjižnično dejavnost na Zavodu za šolstvo Republike Slovenije, gospa Romana Fekonja. Za vse zgoraj navedeno se vsem, ki nam pomagata pri našem delu, nam zagotavljate pogoje za naše delovanje in slišite nas glas, iskreno zahvaljujemo.

Navedeni viri

Bagarič, A. (2017). *Identifikacija in bibliografski opis glasbenih virov: priročnik za knjižnice glasbenih šol v sistemu COBISS*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Pridobljeno 15. 5. 2019 s spletne strani: https://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/prirocnik_glasbene_cobiss.pdf

Bibliotekarski terminološki slovar. (2009). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Curhalek, T. (2002). *Glasbene knjižnice in zbirke v Sloveniji in svetu: zgodovinski pregled značilnosti in razvojni trendi*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Curhalek, T. (2003). Glasbene knjižnice in zbirke v Sloveniji in svetu: značilnosti in razvojni trendi. *Knjižnica*, 47(3), 67–84.

ISBD(PM): mednarodni standardni bibliografski opis glasbenih tiskov. (1998). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Kodrič-Dačić, E. (2007). Uvod v izgradnjo knjižničnih zbirk. *Knjižnica*, 51(1), 89–112.

Navodilo za izločanje in odpis knjižničnega gradiva. (2012). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Pridobljeno 4. 6. 2019 s spletne strani: https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2015/navodila_za_odpis.pdf

Osnove knjižničarstva. (1987). Ljubljana: Posebna izobraževalna skupnost za kulturo.

Poličnik-Čermelj, T. (2010). *Oprema knjižničnega gradiva: na primerih kulturne dediščine NUK*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Poličnik-Čermelj, T. in Velkavrh, V. (2019). *Šolske knjižnice v sistemu COBISS: priročnik za identifikacijo, inventarizacijo in odpis knjižničnega gradiva*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Pridobljeno 5. 5. 2020 s spletne strani: https://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/solske_knjiznice_cobiss.pdf

Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. (2003). *Uradni list RS*, št. 73/2003, 70/2008, 80/2012.

Priročnik za izločanje in odpis knjižničnega gradiva. (2001). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Rampih, S. (2010). *Nabavna politika v splošnih knjižnicah*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Rupnik, V. (2002). Tuje izkušnje pri izločanju knjig v splošnih knjižnicah. *Knjižnica*, 46(1–2), 151–167.

Sešek, I. (2009). Zakaj potrebujemo pisni dokument o nabavni politiki. *Šolska knjižnica*, 19(4), 261–271.

Zakon o knjižničarstvu (ZKnji-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001.

Zakon o obveznem izvodu publikacij (ZOIPub). (2006). *Uradni list RS*, št. 69/2006, 86/2009.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu (ZKnj-1A). (2015). *Uradni list RS*, št. 92/2015.

dr. Nina Jamar

Občinska knjižnica Jesenice, Trg Toneta Čufarja 4, 4270 Jesenice in Glasbena šola Jesenice, Kasarna, Cesta Franceta Prešerna 48, 4270 Jesenice
e-pošta: ninajamar@gmail.com